

Hložek, Martin

Kachlové série : [úvod]

In: Gregerová, Miroslava; Hložek, Martin; Holub, Petr; Jordánková, Hana; Loskotová, Irena; Měchurová, Zdeňka; Nosek, Vojtěch; Sedláčková, Lenka; Tymonová, Markéta; Jagosz-Zarzycka, Zofia; Zůbek, Antonín. *Zdroje a šíření vybraných komodit keramické produkce vrcholného a pozdního středověku = Sources and distribution of selected high and late medieval pottery products*. Loskotová, Irena (editor); 1., elektronické vydání Brno: Masarykova univerzita, 2021, pp. 66-67

ISBN 978-80-210-9920-3

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/144384>

Access Date: 22. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

4 KACHLOVÉ SÉRIE

Pro analýzy kachlového zboží byl vybráno pět skupin kachlů s různými spojovacími znaky, které známe z řady lokalit českých zemí druhé poloviny 15. století i ze sousedního Rakouska či Polska, stejně jako z blízkého Maďarska. První kolekci charakterizuje tematické spojení její reliéfní výzdoby s loveckými scénami (kap. 4a; 12 vzorků), v nichž se jako dílčí spojovací prvek projevuje motiv větvičky s kapkovitými lístky, použité v symbolické trojici nejen u loveckých výjevů (Loskotová 2011, 98–100). Reliéfy lovu spojené se scénami z okruhu dvorských výjevů nepocházejí ze shodných forem, jejich zpracování však dovoluje uvažovat o společné volnějším inspirativní předloze (Hložek–Tymonová 2018, 512). O dalších skupinách můžeme uvažovat jako o sériích. Koncept reliéfní výzdoby je v nich rozdělen do navazující sekvence samostatných figur, které bylo možné řadit v kamnech libovolně, snad jen s ohledem na děj zobrazeného příběhu. Limitem pro jejich umístění byl typ kachle, případně obkládací desky. Klanění mudrců (kap. 4b; 37 vzorků) a turnajovou scénu (kap. 4c, 17 vzorků) lze definovat podle jednotného architektonického rámování. V prvním případě je dosud čtrnáct identifikovaných reliéfů umístěno na segmentový oblouk kružby se dvěma nosy a uzavřeno do obdélného, v rozích překříženého prutového rámování. Účastníkům turnaje slouží jako opora břevno nesené oslím obloukem s erbovními štíty ve cviklech. K této minisérii se řadí ještě reliéf, který sice jednotící architekturu postrádá, ale balkon s přihlížejícími diváky oslí oblouk s kraby, korunovaný fiálou, uzavírá. Zatímco série klanění překročila hranici našich zemí do Rakouska, turnajová kolekce se objevila ve vzdálenější Budapešti. Opačným směrem, tedy z uherského království do našich zemí, se šířila košatější a současně i různorodější kolekce tzv. rytířských kamen (kap. 4d; 33 vzorků), která zde však záhy zdomácněla a její vývoj prolнул s místní kachlovou produkcí. Cesta rytířských kamen směřovala přes Moravu a Slezsko dále do Polska, kde byl jejich styl a provedení rovněž napodobován ještě v rané renesanci (srov. např. Piątkiewicz-Dereniowa 1961, 323–324, 330–331, 333, 348–349). Dominantní pojítka v ní tvoří náročný, detailně propracovaný koncept gotické chrámové architektury doplněný drobnou keramickou plastikou a dalšími figurálními a rostlinnými reliéfy. Signifikantní doplňkový motiv, uplatněný především v obvodových partiích reliéfů, tvoří sukovatka, silnější osekáaná větev obtáčená pružným stonkem s členitými lístky. Jeden z takto rámovaných čtvercových reliéfů, košatá pětilistá rozeta, dal vzniknout motivu poslední analyzované skupiny. Rozetu v centru čelní vyhrávací stěny nahradila lví figura a obvodová sukovatka se změnila v meandr. V této podobě se motiv provinilého lva (kap. 4e; 15 vzorků) vydal Moravou na sever do Slezska.

4 SERIES OF STOVE TILES

Analyses were conducted with five groups of stove tiles connected by various attributes, which are known from many locations in the Czech lands of the second half of the 15th century, from the neighbouring Austria or Poland, as well as from the nearby Hungary. The first collection is characterised by a thematic connection of its relief decoration with hunting scenes (Chapter 4a; 12 samples). The partial connecting element in this group of stove tiles is represented by the motif of a twig with drop-shaped leaves, which is used in a symbolical triplet not only with hunting scenes but also with other thematic cycles (Loskotová 2011, 98–100). Hunting reliefs which are associated with courtly scenes were not made with the same moulds, but their design makes us consider a common free inspiration model (Hložek–Tymonová 2018, 512). The other groups of stove tiles can be classified as series. The concept of their relief decoration is divided into a follow-up sequence of separate figures, which were applied to the stove in an arbitrary order. The only binding criterion may have been the plot of the depicted story. The placement of individual figures was limited by the type of stove tiles or flat relief tiles used. The Adoration of the Magi (Chapter 4b; 37 samples) and the tournament scene (Chapter 4c, 17 samples) can be defined according to a unified architectonic framing. Each of the fourteen hitherto identified Adoration reliefs is placed on a two-cusped segmental arch of a tracery and enclosed by a rectangular framing from bars crossed in the corners. The tournament contestants, on the other hand, are buttressed by a fess resting on an ogee arch with blazons. This series also comprises a relief, which lacks the unifying architecture but the balcony with onlookers is closed by an ogee arch with crockets, crowned by a pinnacle. While the Adoration series has spread over the frontier of our lands to Austria, the tournament collection occurred in more distant Budapest. The broader and more variable series of so-called knight's stoves (Chapter 4d; 33 samples) has spread in opposite direction, i.e. from the Kingdom of Hungary to our lands, but it soon took roots here and its further development blended into local tile production. The way of knight's stoves led through Moravia and Silesia farther to Poland. Their style and design were still imitated there in the Early Renaissance (cf. e.g. Piątkiewicz-Dereniowa 1961, 323–324, 330–331, 333, 348–349). The dominant connecting element in this series is represented by an intricate, minutely elaborated concept of Gothic church architecture supplemented with small ceramic sculptures and other figural and vegetal reliefs. Significant complementary motif, which is mainly applied to marginal parts of reliefs, appears in the form of raguly sticks – thick branches with stub-like projections, entwined with a flexible stalk with indented leaves. One of the square reliefs with such framing – a patulous five-leaved rosette – gave rise to the motif of the last analysed group of stove tiles. The rosette in the central part of the frontal heating panel was replaced by the figure of a lion and the raguly bordure changed into a meander. The motif of guilty lion (Chapter 4e; 15 samples) in this form has spread through Moravia farther to the north, to Silesia.